

Издање Суботом.
Цијена:
За ЦРНУ ГОРУ за годи-
ну 4. 6, за по годиње 4. 3,
за четврт годиње 4. 1 и
50 новчана.
За АУСТРО-УГАРСКУ
на годињу 4. 6, за по год.
4. 3, за четврт годиње 4.
1 и 50 новчана.
За СРБИЈУ за годињу
4. 7 за друге земље 4. 8.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

Претплата шаље се у
платеним писменим непо-
средно административна - Гл.
Црногорца - на Цетиње, а
може се и картом унут-
рним на пошту у Ботор.
Доноси шаљу се уредништ-
ву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се од
реда 5 новч. За огласе веће
и на дуже вријеме иначе.

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Цетиње, 15. Септембра.

О примирју и миру одавно се већ говори у јевропском новинарству. Овоме јавном говору био је повод без сваке сумње предузети рад о томе у тајним кабинетима сила. Међу тиме до данас неби ништа од примирја, а до мира можда није до данас ништа ближе, него је у самоме почетку поговарања било. Мјесто примирја имамо «обуставу нападања». Порта је издала заповјед командантима своје војске да за осам дана обуставе нападања. Италијанска влада, као посредник, доставила је то и црногорској и српској влади и изјавила, да силе очекују, да ће и Црна Гора и Србија и од своје стране уздржати се од сваког нападања за осам дана.

Ми смо до сада не један пут имали прилику, да покажемо положај и ратно стање Црне Горе и Србије и Турске, што је напошљедку и без тога свакоме, ко је непристрастан, јасно. Србија је на цијелој линији сузбила непријатеља, који данас изван граница њезинијех стоји немоћан ишта да предузме. Црна Гора слави толике славне побједе. Троици мушара, који су се узастопце мјењали, на арбанашком бојишту, задала је најкрвавије поразе и нанијела горостасне губитке. Војска црногорска стоји као побједница у Кучињама. Турска посада у граду Медуну стоји пред два или: или да умре од глади, или да се преда, и данас се апелира на човјекољубље црногорско, да истој посади пружи по мало тајина и пошље љекарија за болне и рањене војнике у Медуну за неколико дана док се види хоће ли бити мира или ће се рат продужити. Црногорско друштво «Црвенога крста» изјавило се већ, да је готово послати не само љекарије него и љекаре, а може бити да ће и влада црногорска послати неколико хране за посаду. Пошто постоји обустава непријатељства, то би доиста њезиној човјечности служило на част, а продужули се рат, то јој ратном дјеловању њезине војске неће ништа сметати.

С друге стране у Херцеговини, гдје је Турска на Вучјем долу одлучни пораз претрпела, стоји Црна Гора и данас исто овако добро. Муктар паша са својом војском налази се на корјеничко-граховској граници у са свим опасном стању. Пред њим стоји угледан број црногорско-херцеговачке војске и неда му макнути, а за њим друго одјелене исте војске и прекида му саобраћај, а тек би се наставило непријатељство, сви су изгледа, да ће га опет постићи вучидолска судбина.

У таквом најповољнијем стању Црна Гора, као и Србија, нијесу могли ипак противити се жељи велесила, да обуставе нападања за осам дана, прво из самијех обзира, које морају имати према силама, и друго због тога, што се чинило, да су силе озбиљно спремне, да за то вријеме приуговоте закључење формалног примирја.

Међутим осам дана протекоше а примирја неби. Мјесто тога издала је порта на своје команданте нову наредбу, да још за других осам дана мирују.

Ово је већ догађај који заслужује озбиљнију пажњу. Каква је потреба била, да се обустава непријатељства још продужи? Је ли што силе нијесу могле довршити своја савјетовања о примирју, или га сама турска продужава због својих ратних потреба и намјера? Наравно да то не можемо поуздано знати, али можемо доста поуздано нагађати.

Српске владе сигурно су и саме са озбиљним размишљањем предузеле ово продужење, и ако смо добро обавјештени оне од своје стране нијесу још пристале на исто. Руке су им дјекле са свијем одржене. Према томе непријатељства међу турским и црногорско-српским војскама могу се сваки час наставити.

Ова околност даје нам повода, да јасно искажемо мисао, која нам се е обзиром на мирољубиве тежње сила са свијем озбиљно намеће. А та је: јевропске силе треба час прије да ставе своју одлуку на вагу данашње неизвјесности, т. ј. или да неодложно неово примирје за коначни мир, или ако им је немогуће то постићи, да прелупсте рату, да својим свршетком одлучи данашњи спор. Било једно, било друго, у интересу је и онштега мира, који силе хоће да поврате и обичју ратујућих страна, а за Црну Гору и Србију било би то и правично, пошто су им овакви добри положаји.

«Дирнто» тумачи захтјеве турске нагом, која се гоји у Цариграду у неспоразумљењу држава, на поставља: «По њи правац, на који нагиње енглеска политика, може много олакшати задатак друге државе. Кабинет Диараелијев могао се увјерити по многобројнијем и знатијем изјавнама, да стара политика енглеска не представља више мисао и осјећање народно. Што енглеска није хтјела пристајати на берлински меморандум и што је енглеска флота у Бешиклу дошла, довољно је било да Турска све упорнија а ситуација на истоку све озбиљнија постане. Да је ова политика, с којом се хтјело, не узамљући у обзир права славенских народа од Турске угњетанијех, Русији на пут станути, била погрешна, имао је то признати и сам лорд Дерби, који ту скоро одговарајући једној радничкој депутацији, пропусти да сине мисао, да је влада енглеска готова да пристане на аутономију Босне и Херцеговине, и ако му се та аутономија чинише опасна. Кад би енглеска влада један корак напред пошла па се придружила друге државама, да се одржи од Турске та аутономија, могла би користовати утврђењу мира, и мира трајућног. Енглеској има бити добро познато вријеме, које сваки дан све то више расте у Русији, и које пријети, да осујети сваку тежњу мирољубиву, па да повуче ону царевину на непосредну помоћ Славенима. Енглеској такође има бити познато, да и ако не особити трактат, а оно одиста споразумљење постоји између Русије и Немачке, њим се једино може протумачити поузданост, коју Русија показује, и шутња, која се показује као равнодушност Немачке, ове силе, којој данас нико не одрече првенство у погледу њене војничке снаге у Јевропи. Ако енглеска збиља жељи мира, као што говори да жељи, то може показати сада, дјелујући на Турску, да умјери своје захтјеве, и да укине узорке незадовољству онајих народа, који сада гледају на Русију, као свог природног заштитника. Кад би се уклонила свака сумња између Русије и Немачке, облакшало би се споразумљење шест држава и могло би се рећи, да је мир обезбјеђен».

О држању Русије и Немачке наспрам држава портивог «Шлеа. Пр.» пише: «Двоцарском сајузу прије свега стало је до аутономије, или да кажемо просто, до самосталности и независности управе и законодавства у уставним областима Херцеговини, Босни и Бугарској, ће најпосље још долази неповрјеђено одржање српскога и црногорскога земљишта. Па држи ли се занста да ће се порта тек тако споразумјети да сама себе закоље? Њено опорављење може се казати, неће јој свакојако ништа помоћи, ако сва Јевропа једнодушно то узоче. Али ту и лежи асц, као што се у народу говори. Ако занста та једнодушност сила, као што се казује, али се још једнако позитивно не потврђује, у тражењу примирја тренутно постоји, то ће турска влада, разумије се, све употребити, да у току даљих преговора ту слогу опет разори и на тај начин да одахне. И при суревњивим тежњама Енглеске и Русије та напрезања врло лако могу да успију. Мало или готово ништа не значи, што је у овом тренутку енглески посланик у Цариграду учућен, да са руским послаником ради заједно, енглески кабинет плочи по вјетру и још ни из далека није достигао крај својих колебања. Но што се год енглеска дипломатија показује колебљивија и неодважнија, тим постојаје остаје Русија у тражењу реформаторских преображаја, који су горе напоменути, и већ не може бити сумње о томе, да њу у томе подупире Немачка, а у половину и Аустрија. Првања циљ сајуза тројице царева свакојако није прелазила преко дипломатског посредовања; али управо смјешна безуспјешност, с којом је порта до сада пропущала да прођу свака настојавања, учинила је и члановима троцарскога сајуза јасном нужност, да се дипломатском «или» мора придодати још војничко-енергијско «или». И у том смислу рекло би се, Русија је уз потпуно саглашавање Немачке и половино одобравање Аустрије изразила, да се, ако преговори о миру неби довели до повољна резултата, остави њој да ексекутивно војском порту научи памети. Само под том предпоставком разјашњује се тактика, коју Русија изнова ћера у Цариграду. У осталом и кнез Горчаков постаро се за то, да порти стање ствари не остане у тајности, јер он је сам у Петрограду њеном посланику, Кабули-е-ендији, са свим отворено изјавио «да ће се, ако би се порта нашла побуђена да престављања посредујућих сила не послуша, Русија постарати, како ће се интенцијама што се тиче рјешења српско-турског сукоба привити уважење у смислу као што је у најпознатијем споразумљењу уговорено са њеним високим сајузницима». Но ако се турском пркосу тако одупре, то је опет са друге стране доста вјероватно, да ће порта тражити наслона код Енглеске против руских, односно против намјера трију царевина, те тако и у напредак враће се око питања, хоће ли се Енглеска у пошљедњем тренутку рјешити да у корист турских претензија устане против Русије».

«Голос» од 4. Септембра, обавирући се на фанатизам и отуда владајуће мњење у Турској, невјерује, да ће порта пристајати на захтјеве велесила, који ће јој се поставити у форми ултиматума, те мисли да је неизбежна јевропска војна ексекуција у Босни, Херцеговини и Бугарској. «На ову ексекуцију — наставља «Голос» — могла би се рјешити и наша влада у друштво које друге државе, или и сама, као што је радио Наполеон на корист ослобођења Италије 1859 год. Тада је сва Јевропа радосно поздравила ту интервенцију на корист италијанскога народа; Французи и сам Наполеон надозриво је у том дјелу зору препорођења романске расе. Исто тако могла би и Русија сада потпуно задовољити саучешну најизабранијех људи јевропских и страдање угњетане Славена у Турској — угњетене тако варварско и нечовјечно, какво нијесу триједи Италијанци под аустријском владом».

Послије римског митинга најјанаменији је у Италији онај држам у Напуљу у 5. Септ. Пространа авлија древног манастира свете Марије Нове и ходица у наоколо били су циуани народа. Пресједлавао је конте Рићарди, стари напуљски патриота и књижевник италијански, који је митинг и организирао. У говору, којим је скуштингу отворио, нагласи најпрвије, како су митингу присјела писмена одобравања из све Италије; за тим захвали грађанима Напуља, што су тако многобројни дошли, да протестирају у име човјечанства погаженог противу турског варварства; спомену старе одношаје народа италијанскога са источнијем народима; говорно је о крстоносцијем походима, о Лепантској битци, када један иана, Пио V. подиже Јевропу противу Турака, са свијем различан од другог Пија, који се данас гради њиховијем покрвителијем! Није заборавио ни ратове млетачке противу порте, ни грчки рат за ослобођење, у ком је и Италија учествовала; па заврши свој научни говор, управљајући борцима за слободу ове ријечи: срце је Италије с нама! — Други је на реду говорник био г. Галати, који је проклињао варварска дјела турска, славио јунаштво српско и српски рат за ослобођење, одобрављујући владино понашање према истоме. — Иза ње је говорила госпођица Матилда Казелли са великијем усвјехом. Она је од стране жена италијанских устала да протестира противу Туреке, која нема ништа обћег са образованошћу. Стара дипломатија трии она аличности; ми који немамо дипломатскога срца, осудимо ту политику. Крет, који је знамење образованости, не може се никад измирити полумјесецом, који је знамење варварства; устанимо противу језуитске мисли, која сада ради у корист полумјесеца, противу онога, што се називље намјесником Христовијем и оцем свијех Хришћана. Радимо, да се турске хорде поврате, одакле су изашле. Захвалимо великоме писнику В. Игу и славном Гладетону, који подигоше гласа противу нечовјечности дивљака цариградских, аплаудирајмо онима, што доброволно иду да се боре за слободу и за цивилизацију, управимо ерхожељне поздраве српској браћи нашој и Гарибалдију, који свој снажни глас подиже са острва усамљенога у корист угњетенијех. Позивље најпосље владу италијанску, да ради у корист слободне конфедерације источне, која ће бити јамство напредка, слободе и цивилизације ће сада влада варварства. — Још је говорио проф. Фиорети и проф. То рака, уредник «Пунгола», који наведе шљедњи став из говора Гладетоновог на Благоском митингу: «Назад двајест шест година ја сам тражио, да вие покренем са злоупотребама италијанских влада. Али ми дозволило да будем праведан према онима покојијема династијама; био би грех и велика срамота и из далека у икојем обзиру сравити борбонску владу у Напуљу са страховитом системом, што је Бугарску опустошила», — на предлози, да митинг пошље заслужној енглеском државнику бројавни поздрав, што буде одушевљењем примљено. — Иза још неких говорника, узе ријеч г. Арменийо, члан мјесног славено-јевропског комитета, да препоручи грађанству, да притеку прилозима у корист рањеника и сиота српских. — При свршетку пресједник стави на гласовање шљедњи дневни ред: «Грађанство напуљско, сакупиће у козицију 17. Септембра 1876, најдубље огорчено на страховити приказ звијерства турскога, извршенога над народима балканских; изјављује једнодушно жељу, да види што прије укинуто од стране јевропских велесила ово стање недостојно вријеме; и кад се то неби могло постићи мирнијем начином, да се утврди правна оружјем; и војске, које се надржавају са толиком штетом народа, и које су служиле тако често силам противу права, нека једном уложе снагу и у корист права, укинувши власт, која се не може од варварства излукити, те која се већ не може слагати са законима, са слободном вољом народа и са цивилизацијом.» — који се једногласно прими. — Што и свидани (градоначалници), који су у Италији у и-

ето доба и краљевни намјесници, учествовају по одјем митинзима, неки листови приговарају влади италијанској, хтјели би, да се овај покрет настави с више.

И у Торину, престолници славнога Цезаријата, државног митинга. Ослобођење «Виктора Емануила» било је пуно учешћа. Пресједавач државни сенатор Сиото-Пантор. Бесједили су многи говорници. При свршетку је примљена одлука, којом скупуштина аплаудира јунаштва југославенског а ужасав се варварства турског; савјетује све народе робујуће у Турској, да слошки устану противу општег непријатеља, па да траже међународни суд велесила; позивље владу италијанску да изради у томе смислу одлуку велесила, или оружану интервенцију; и широм предсједништву, да пошаље адресу народу југославенском.

ИДАН РУСКОГ ЦАРА

прослављен је ове године у Биограду и Србији посебним светковинам. У званичним «Срп. Новинама» објавио је ген. руски конзулат Русија који су охде, већ раније, богослужење у 9 ипо сах., а грађанство српске престонице спремило се да тога дана живим дјелом опровргне све лажне гласове непријатељске намјештине, као да Срби нерадо гледају на своју браћу Русе, и као да су ови хладно примљени у Србији. Ко је у Србији тај знаде да је то лаж, јер српски народ одвајкада гаји највредније симпатије према браћом народу руском, а друго и безуман не би се могао хладан показивати спрема оних, који нам доносе братску помоћ и крвљу својом бране нашу отаџбину. Прије зоре варош је била окићена народним тробојкама, у толикој истој мјери у коликој и кад се светкује дан српског господара. У цркви је била дукном света, а и порта је била препуна. Службо је митрополит г. Михаило, а присуствовала је и Његова свјетлост кнез. Од консула није ни гедан свјетло. Кнез је био доста, а козачка легија, која се образује, стајала је пред црквом упараћена. После службе божије војничка банда је пред консулатом одсвирала неке пјесме а народ који се ту скупио, викао је: Да живи православни цар! Да живи Русија! Консул је давао свечан ручак на коме бјеше Његова Светост г. митрополит, министри и сви отмени Руси, који се оиде баве. А од консула: њемачки, грчки и романски. У авлији су били козади, који су цијело после подне цјевали и руском пјесмом а и бандом, која је ту свирала, примамилу пуно светине, која је пред консулатом дочекала мркли мрак. У вече око 8 сах. крене се од општине куће баклада. Киша, која је почела падати око 7 сах. и пријетила да поквари свечаност, престаде. Са бакладом ишла је банда и цјевачко друштво, који су се са пјесмом мијењали, а свијет је неистрано громогласно викао: «Живно руски цар!» — «Живно руски народ!» — «Живјела Русија!»... Без заповјести варош је била освјетљена, и тешко је било наћи куће, осим консулата, у којој не блијештају зраци словенске узајмности. Са свирком и пјесмом дошла је баклада пред руски консулат. «Ура» и «Живно!» него је проламало. А кад је банда засвирала руску химну: «Боже царја храни!» скидоше се нагло пешари, и одушевљени бјеже краја. Као год што су највећим грађани носили факле, тако су иначе и најозбиљнији људи викали «Живно!» што их грло доносило. Козаци из авлије цјевашу једну дивну руску пјесму, а кад један повика: «Живно Черњајев!»... захори се овај усклик са највећим одушевљењем из хиљада гласа. У том се појави на прозору руски консул г. Кварцов, који крешким гласом захваљиваше народу: «Хвала на почасти, коју српски народ указује моме цару Александру Николајевичу»... урнебесно «Ура» и «Живно» прекиде га...

Цјевачко друштво прихвати и заједно царску химну «Боже царја храни», а козаци са својом страна некупили се и својим снажним гласовима појачаше цјевачко друштво. Кад су свршили, заталаса се опет громовито: «Живно цар Александер!» Руски консул дошавши до ријечи још произухи: «Једим Србији ерџан, благодарим вам! Да бог дарује побједу српском оружју! Да бог позива српског кнеза Милана!»... Опет га урнебесно «Живно!» прекиде, а цјевачко друштво па затим војна музика интонира српску народну химну «Боже спаше».

Професор вел. школе г. Гига Гершић узв. рјеч и у име престонице поз-

дравно руског императора. Бесједа је често прекидана бурним усклицима, и ово ће јој бити главни моменти: «Господине и брате! Гдје дјела звеком сабаља и грљавом пушкама говоре, ту је ријеч слаба да изражава осјећаје. Малена Србија немогаће обухвати и скрштених руку гледати на зулуду, што се чине према њеној браћи — она је објавила војну уздајући се у светињу своје ствари, уздајући се у своје мишице, у припомоћ образованог свијета, и највише у помоћ са стране Словенства и понајпрво братског нам народа руског. И зашта није се преварио. Веа вјере и крви, која се вјекovima створила у идеју, постала је сад живи факт, живо дјело. Узајмност и солидарност руског и српског народа запечаћена је крвљу, крвљу заједничком, крвљу, која значи да су српски болови и руски болови, да је српска побједа и руска побједа, да је српска пораза и руска пораза, а кад је то све тако, онда је и обратно руска светковина и српска светковина. Уздамо се у императора Александра, да ће он, који је милнио својих поданика ослободило од феудалних ига, те е тога прозван царем ослободитељем, заложити моћну ријеч своју за ослобођење патричког народа српског. Уздамо се у горостасни брачки наш народ руски, који се одушевљењем за нашу свету ствар као море заталаса да неће допустити, да заједнички проливена крв српска и руска буде заман проливена.»

Г. Кварцов: Хвала вам господине и брате. Лијепосте казали, да су Срби и Руси браћа. И јесу браћа, јер имају и једног заједничког непријатеља — Агарјане, Турке.

Одушевљено «Ура» и «Живно» дочека ове ријечи заступничке. Осјећаји су тако народ раздрагали, да су многи у сузама клицали «Живјела Русија», «живно руски народ», — и једна се баклада уз пјесму и свирку вратила на зад. На «Заставе».

О СУЛТАНУ АБДУЛ-ХАМИДУ II.

Бечки «Пресс» доноси ове блицше: Велики министарски савјет у Цариграду поставља и обара калифе. Јуче 19. Авг. оглашено је да се Мурат V абације с престолом, а поставља се први из реда још заосталих првачева дома Османова. Абдул Хамид-ефенди, нови изабрани падишах, родио се 22. Септембра 1842 године и он ће као 34 суверен из племена Османова носити име Абдул Хамид II. Први велики султан овог имена, Абдул-Хамид I, владао је од 1774 до 1789 године. И за данас су још доста значајне околности, под којима се Абдул Хамид I. на престол попео. Кад је Мустафа III. умро 21. Јануара 1774 остало је царство доста у незгодама. Побједоносни Романцов, храбри генералисимус царице Катарине II. бјеше прешао Дунав и код Пазарника знатну битку задобио, од које турске војске ухвати панички страх и побјеже преко Балкана. Силистрија и Варна падохе у руке руском војводи, и он је све даље продирао напријед. И тако Абдул Хамид I. мораде 1774 закључити мир кучук-кајнарџијски, по коме Русија доби Азов, Јеникале и Керч а и тврђаву Кирибу на утјеку Дњепра. Даље је по уговору мира добила Русија слободну пловидбу по Црном Мору и Крим од Турака. Може се мир кучук-кајнарџијски узети као почетак пропадају и распању царства Османова. По многобројном суђењу, које се у смотрењу садање побједи на престоду већ јавно почело проносити, зна се, даје нови велики Турчки осудити присталац старотурске партије и заклету непријатељ свију реформаторских планова, а и то се говори, да је душевно и физично стање Абдул Хамидово слабо и озбиљно стање његовог несретног старијег брата.

Са бојнога поља.

Васојевци, 28. Августа. — У последњем допису јавно сам вам да су Турци својим кретањем на Куче изазвали нас те смо затворили њихове куле у Сућеску и на Превизи и отуда се изродио кравај измађу нас и њих на Превизи; сада вам јављам да су Плавњани и Гусињани опет спремали се да иду к Кучима, како ће нашој војсци удариће е леђа. Главни заповједник одвајше војске војвода Милан Вуковић на вријеме добије глас о поменутој турској намери, те он 27. о. м. каже војничким главарима шта Турци договарају. Они се међу собом потцни договарати, како ће најбоље смести Турке и њихов план. Напошљедку уговоре да с вој-

ском пољу на кулу у Крушево; а Панта и Васа оставе с неколико војске близу града Берана. Тако пољу између 27. и 28. о. м. пођемо с војском до близу куле у Крушево и пошемо са собом војничке справе. Справе бјеху ове: још прије неколико дана начињена су била кола — овако: Узета су обична кола с четири точка, па спрјед, с обје стране и озгор утврђене су бучове поднице, које не може пушка пробити. — висине 7 стопа, ширине за 10 људи. да слободно могу радити. Унутра су наређени дирекци, које ће људи упирати и кола тако ћерати. Овако су уређена била двоја кола. Друга справа «пачарме» — бијељ од кучина намазан с катраном и с петроуљем. Трећа — изцијепани луч у ламу од петроуља посут петроуљем и катраном. Четврта — лагум-зашивен прах у чапу говећу о коме сам вам прошле године писао. Кола, овако уређена, нијесу се могла понјети с мјеста же су начињена (Бојовоће) до у Крушево; него су их занатлије ту разчињили и војници узели по неки комад те су носили. Те ноћи сваки је војник имао по који комад носити, па како смо прешли преко планине Стубице — доста смо и утрућени били. Кад смо дошли у Крушево близу куле, војска почине за једним брежуљком а војвода Милан с војничким главарима пође те најбоље мјесто, же ће се кола опет саставити, и одакле ће их они људи — који су од добре воље рекли, да ће у њих ући, пољу ћерати и кули пригнати. Сав материјал за кола понесоме на мјеста, же главари нађоше за добро. Војвода Милан нареди да занатлије с највишим брзином кола саставе, јер бијаше прошла поноћ у велико. Док занатлије кола састављаху војвода Милан распоређиваше војску, и то овако: Најприје нађе 20 војника, који ће ући у кола, и од којих зависна, добит и лукуб. После је посла Трифуна, Лабан и Загу Голубова с њином војском, да ухвати југоисточну страну од Крушева, како ће дочекати турску војску од Плава и Гусиња, ако дође; а команд. Зарију Протића с двије стотине од његова батаљона посла, да ошколи кулу и да бије у Покров. Подкомандири Зарију Бакића с четири стотине војскома и Марка Трифунова с његовом војском остави на угодно мјесто за резерву, ако би Турци нашу војску у тјеснац пригнали да буду у помоћ.

Док је војвода Милан овако распоредио и сваку позицију видио, догле су већ кола састављена. Тада војвода оних двадесет војника изучи како ће кола ћерати, и како ће радити кад дођу при кули. На ослободивши их опрости се с њима и упути их к кули, а сам пође с попом Машаном Никчевићем, овдашњим началником у резерву. Чим су кола кренула Турци опазе и стану пуцати, а у исти мах и оне двије стотине пусте плутун на кулу. Но 30 и више жандара јуначки се стану бранити пуцњавом из куле, а наши на њих. Трако Микић са својим јуначким друштвом одпочио са справама бацати оган на кров од куле. Најпорије засјачено дрво па с пројепца (високорасјечено дрво) таво на пројепца. Мамут Реџепагић и друштво му окрену пушке на мјесто же гори «пачарма» и готово је утуле. Траково друштво ушла луч и дигне на пројепци под стрежу. Шанида прихвати пламен и почне горјети али жандари одмаогањ угасе. За све ово вријеме пушнице непрестано пуцаху из куле и из позиције поменутих двије стотине. Сад се ово друштво нађе у великој незгоди, али Трако с три друга изађе из кола, па нађе пушкарницу, стави лагум и запали га, — пуче као топ, а пушке из куле престаше. Чим први лагум пуче на исто мјесто и други, који још јаче пуче; и пушке из куле са свјем престаше. Наши сви изађу из кола, развију врата, па оне жандаре, који се хтјеше предати, приме за робове, неке појеку, а неки су у кули сагорели.

Међу заробљенима — налази се и Мамут-бег Реџепагић, који је са својим друштвом јуначки бранио себе и кулу. Ова сада разуршена кула заузимала је најближе и најтврђе мјесто за одбрану Плава и Гусиња. Ту је три сата прошло докле се прихватила и разуршила, а војска из Плава и Гусиња није смјела доћи, да помогне своје у Крушево. Наша се војска са задовољством прикупи на Андријевицу и доведе робове, који су послати на Цетиње — њих историца.

Негога дана посла војвода Милан неколико војске с овим војсковођама те опколи три «фортице»: у Полимље, на Превизи и Сућеску. Око «фортице» у Полимље био је Трифун, Лабан и Саво Перов с кола своје војске. У Сућеску Зарија Протић, Мирко Дедовић и Радоје Ђукић с кола батаљона. На Превизи око «фортице» — на шанац Карађорђа — био је подкомандир Зарија Бакић и стари јунак капетан Ђоле Радуновић и с њима пола батаљона.

Кад Али-бег разумје, да је примљена кула на Крушево и да су три «фортице» опколене, почне скупљати војску и улогори се на Пениње — на поглед поменутих «фортица». — Но е то војске што је имао код себе од 4—5000 не смјеше доћи да ослободи «фортице» и да унесе тајни у њих, него посла Усејин-бега Реџепагића у Арбанију, да купи војску. Жандари у поменути «фортице», кад виђеше да сагоре кула Крушево, истога дана одкрију своје куле, а сутра дан пушти Бог велику кишу, те тако они морадеше трајети: блато, глад и свако незгоду, надајући се да ће им доћи помоћ од Али-бега. Но Али-бег одмах не дође — не смје, за то се почеше предавати. 30. о. м. предадохе се жандари с «фортице» Полимља, њих 9, а остали побјегли су негу ноћ, кад је горела кула у Крушево, ово потврђују и заробљеници. Јер кажу да их је било 36 друга. Чим су се жандари предали наши су кулу запалили. Робови су доведени војводи Милану, а он их је послао на Цетиње. 3. Септембра предадохе се на «фортице» у Сућеску 54 жандара. Међу којима су били три беге Реџепагића. Кад примисмо робове, «фортицу» одмах запалисмо. Негога дана предадохе се и с Превизи жандари — њих 60, међу којима такођер има бегова Реџепагића и јунака из Никшића, Сјенице и других градова турских. Робови су сви доведени код војводе Милана и он их је одпуштио на слободу, да иду кући, Роквашим им; «Царске куле нека чувају царски низами, а ви потурчњаци чувајте своје куће».

Све ове четири куле поравњене су са земљом и тако очистисмо велики дио наше земље од некрета, очистисмо и стари шанац неумрлог Карађорђа. Из Кула узели смо доста муниције и неколико страгуша. Војвода Милан даје по страгушу онима двадесеторици, који су били у колима, а остале раадјелисмо ваљаним војницима.

ЦЕТИЊЕ, 15. Септембра. — Г. Годе Јанчић из Трета поклобно је нашој влади хиљаду напомена на ратне потребе. Ово патриотско дјело изгледа још веће и похвалије у колико следи највише Србија изван кнежевине као нуждан примјер у вршењу патриотског дужности у овим одсуђеним данима народнога живота. Живијели овакви Срби!

Новости.

— Бечки листови доносе вијест из Биограда, да је српска војска прогласила књаза Милана за краља српског, али да су ту демонстрацију и Књаз и влада одбили.

— Из Лондона брзојав доноси да је Дизраели при једном банкету назвао клеветом тврђење, да се влада, пошто је одбила берлински меморандум, противни свакоме предлогу Русије. Настави даље да су све државе споразумје, али да ниједна држава свесрдније од Русије не подржава Инглешку. Сада не престоје друго него се повиновати сагласију велеле власти. И ако је српски рат неоправдан ипак је од стране Инглешке много (?) учињено за Србију. Дерби је уценио не само да приволи све државе намјештају, него још и да изради примирје, ствар врло мучну. Да је Турска најавила да пристаје на мир условима, које Инглешка одредјела. Прва, којом Дербијев биће, да постигне споразумље држава гледе будућнеј однашај између Хришћана и Порте. Што се наред у некијем демонстрацијата најавио, да се проћерају Турци из Јевропе, и да се на њиховом мјесту подигне словенска држава, рече, да је немогуће те планове извести и да би изазвали јевропски рат. Он се нада да ће предлог Дербијев коначно ријешити (?) ово питање. — Званични лист доноси извјешће Барингово, тајника инглешког посланства у Цариграду, о свирепству турског у Бугарској, у ком се набрајају воједина злочинства, која су Турци починили. Описивање покола у Батаку, же је заклало до 5000 људи управо је ужасан и прелазни еле, што се до данас о томе дознало. Бајлиг тражи, да се најстрожије казне Мамед-ага и Ахмед-ага, и потврђује же Порта потиштега одликовала са орденом Меџидије.

— Из Букарешта брзојављају, да се руска војска концентрира између Кишинева и Акермана; вели се да ће 120,000 Руса доћи на границу румуњску.